

**Návrh popisu a vyhodnocení
historických hornických děl**

Návrh popisu a vyhodnocení historických hornických děl

JOSEF VEČEŘA

Roman Jírů, Věra Neunerová, Vratislav Pecina,
Gabriela Pešlová, Klára Platová, Martin Příbil,
Radko Šarič

Česká geologická služba
Praha 2021

Recenzenti

Doc. Mgr. Petr Hrubý, Ph.D.

prof. Ing. Vlastimil Hudeček, CSc.

doc. Ing. Jakub Jirásek, Ph.D.

JUDr. Ladislav Šouša

Mgr. Martin Tomášek, Ph.D.

PaeDr. Josef Velfl

Fotografie na přední straně obálky

Kamenolom – Černá Voda, Rampa (foto V. Večeřová, 2013).

Fotografie na zadní straně obálky

Dobývka – Horní Blatná, Vlčí jámy (foto J. Večeřa, 2014),

Dvojjáma – Andělská Hora, Vysoká-jih (foto J. Večeřa, 2007),

Propad – Zlaté Hory, Žebračka (foto J. Večeřa, 2013),

Ústí štoly – Bohutín (foto J. Večeřa, 2016).

Fotografie na frontispisu

Mikulov – štola Lehnschafter (foto K. Šírová Motyčková, 2013).

© Josef Večeřa, 2021

ISBN 978-80-7075-930-1

Obsah

1/ Úvod	7
2/ Předmět	9
2.1 Hornické objekty	10
2.1.1 Hornická díla	11
2.1.2 Hornické stavby	12
2.2 Výrobní objekty	13
2.3 Ostatní objekty	13
3/ Členění hornických děl	15
3.1 Obecné úrovně členění	15
1. úroveň – pozice vůči původnímu terénu	15
2. úroveň – odlišení přírodních a umělých tvarů	15
3. úroveň – členění podle původce	16
3.2 Detailní členění povrchových projevů hornických děl	16
4. úroveň – členění podle morfologie	16
5. úroveň – členění podle účelu a způsobu vzniku	17
4/ Typy a parametry hornických děl	21
4.1 Základní morfologické tvary povrchových projevů důlních děl	21
4.1.1 Zářezy	21
4.1.2 Sníženiny	29
4.1.3 Haldy	32
4.2 Kombinované morfologické tvary povrchových projevů hornických děl	35
4.2.1 Jáma-odval, štola-odval	35
4.2.2 Dvojjámy, trojjámy	36
4.2.3 Zahloubené dobývky	36
4.2.4 Ostatní nejčastější kombinované tvary	37
4.3. Interpretovaná pole	37
4.3.1 (Ochranná) prospekční pole	38

4.3.2 (Ochranná) průzkumná pole	39
4.3.3 Důlní míry	41
4.4 Podzemní důlní díla	42
4.4.1 Dlouhá důlní díla	43
4.4.2 Prostorová důlní díla	47
4.4.3 Základní parametry důlních děl	52
5/ Základní plošné jednotky	56
5.1 Členění ložiskové	56
5.2 Členění jednotek horní správy	56
5.3 Územní jednotky v procesu osvojování ložiska	57
5.4 Těžební (provozní) jednotky	58
5.5 Terénně dokumentovatelné plochy	59
5.6 Interpretované územní jednotky	61
6/ Doporučené postupy při dokumentování hornických objektů	63
6.1 Výběr zkoumané lokality a její základní charakteristika	63
6.1.1 Psané zdroje	63
6.1.2 Mapové podklady	64
6.1.3 Výstup	70
6.2 Detailní vyhodnocení vybraného území	72
6.2.1 Popisná část	72
6.2.2 Mapová část	72
6.2.3 Analýza zjištěných dat a jejich interpretace	75
6.2.4 Doplnkové průzkumy	79
6.2.5 Dokumentace podzemních prostor	81
6.3 Výstup	84
6.3.1 Textová zpráva	84
6.3.2 Přílohy	84
Přílohy	87
Příloha č. 1: Záznamová karta	
Příloha č. 2: Seznam zjištěných fondů státní správy s hornickou tematikou	
Příloha č. 3: Výběrový výkladový slovník k popisu hornických objektů	

1/ Úvod

Navrhovaný popis a vyhodnocení hornických děl si klade za cíl

- sjednocení terminologie,
- navržení doporučených postupů při popisu a interpretaci,
- vytvoření jednotného záznamu a pravidel posuzování hornických objektů.

Splněním vytyčených cílů by mělo být možné srovnávat jednotně zpracované hornické lokality z různých míst republiky a snadněji tak odhalit obecné a specifické zákonitosti. Jednotlivé lokality se vzájemně liší a i možnosti průzkumu budou v různých oblastech různé. Proto předkládaná metodika bude zaměřena hlavně na postupy všeobecně užívané, a zvolené názvosloví i následný popis jsou navrženy jako hierarchické, aby byly použitelné i v případě minimálních znalostí a následně se mohly upřesňovat. Pro lepší pochopení budou jednotlivé kroky doplněny konkrétními příklady. Součástí této metodiky je několik samostatných příloh, z nichž nejdůležitější je *Výběrový výkladový slovník hornického názvosloví*, na který odkazujeme ohledně jednotlivých definic pojmů, které by měly být použity při popisu hornických děl (v textu **boldem**), nebo jsou důležité, ale k vlastnímu popisu málo vhodné (kurzívou). V následujícím textu budou uvedeny jen ty nejdůležitější definice, nutné k pochopení příslušného textu. Méně používané nebo slangové výrazy jsou vysvětleny pouze ve slovníku.

Metodika představuje manuál pro pracovníky, kteří se při výkonu své práce mohou setkat s pozůstatky hornické činnosti. Nemusí jít jen o archeology, geology nebo historiky, ale i geografy, pracovníky památkové péče, veřejné správy při přípravě krajinných památkových zón, pracovníky geoparků nebo organizací, na jejichž území se hornické objekty vyskytují a kteří vytváří hospodářské plány (např. Lesy ČR, Arcibiskupské lesy, města). Může tak být pomůckou při omezování často nevědomého poškozování hornických objektů (zasypávání jam klestím, výsadba v propadech ...) a pomáhat při volbě ochranného režimu, vhodných způsobů těžby a výsadby dřevin, jejich skladby nebo vedení a budování nových lesních komunikací, drenáží, meliorací, úpravy vodních toků apod. Metodika by měla sloužit každému, kdo se chce podílet na dokumentaci těchto památek a tím také na procesu jejich odborného vyhodnocení a případné památkové ochrany.